

Mari Eriksen

**Hvordan kan jeg bidra til kollektiv og individuell opplevelse av undring og refleksjon –
og konfrontere «virkeligheten» med noe grunnleggende menneskelig?**

MA Research Paper 2020, Kunstakademiet i Oslo

I min kunstpraksis kommer jeg stadig tilbake til et leksikon av materialer. Jeg vil forme, fortelle og formidle med et sett av materialer og med en insisterende holdning til noe som står på spill! I denne teksten vil jeg undersøke min egen kunstneriske praksis. I masterstudiet på Kunstakademiet i Oslo har jeg hovedsakelig arbeidet med store rominstallasjoner i tillegg til at jeg har undersøkt på hvilken måte verket er et møte eller en samtale med betrakteren. Teksten vil derfor utdype mine tanker rundt det psykologiske, emosjonelle og det performative aspektet.

Arbeidene mine møter tid, sted og ellers omgivelser, og de er ment å uttrykke komplekse leve-historier uten klare logiske handlingsganger. En leve-historie handler om eksistensielle temaer og jeg forsøker å ramme inn situasjoner eller tilstander i og mellom mennesker. Jeg er også opptatt av å kontrastere tematikk som for eksempel dødsangst og intens livsglede. Jeg ønsker å bidra til kollektiv og individuell opplevelse av undring og refleksjon; konfrontere "virkeligheten" med noe grunnleggende menneskelig.

De sammensatte objektene eller materialene i (visnings)rommet er hver for seg bruddstykker i leve-historiene og kan settes/tenkes sammen eller oppleves som selvstendige objekter. Betrakteren blir altså ledet av ulike notasjoner i det visuelle språket, samt av det som eventuelt måtte oppleves av dialog mellom de ulike objektene og materialene.

Jeg bruker ting jeg finner på min vei. Uten å lete på spesifikke lokasjoner, er jeg alltid på jakt etter materialer og objekter som jeg kan bruke i mine arbeider. Jeg finner som regel dette i konteinere rundt i byen, i søppelkasser, på gata og i kjellere. Det hender også at jeg oppsøker gjenvinningsstasjoner og byggevarebutikken om jeg mangler noe spesielt. Foretrukne materialer er isopor, avispapir, pumper (for eksempel sykkel- og luftmadrasspumper), treverk, servanter eller stålvasker, spikre, flasker, rør (for eksempel trekkør brukt av elektrikere og rørleggere), ledninger mm. Følgende utvalg utdyper bruk av noen av de nevnte materialene.

S P I K E R

Jeg dekker store flater med spiker, fester objekter sammen med spiker og fester elementer til flater og former. Spikrene får en funksjon som festemateriale, men mange synlige spikere blir også formgivende. Spiker brukes for visuell repetisjon og med bruk av spikrene vil jeg kommunisere fasthet, sårbarhet, feil, styrke/hardhet og beskyttelse.

T E I P

Jeg bruker teip for å feste, skjule, lappe sammen og reparere. Jeg bruker også teip for å dekorere og forstyrre andre flater eller rommet jeg jobber i.

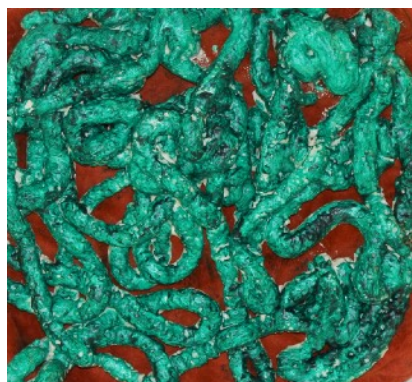
L E D N I N G E R / R Ø R / K A B L E R

Jeg er spesielt opptatt av tilkobling, sammenkobling og påkobling og energi: koble til - koble fra - koble til - koble fra.

I S P P O R

Jeg liker å bruke funnet og billige materialer som har mistet sin opprinnelige funksjon. I mine arbeider er de ment å være objekter som illustrerer sårbarhet, skjørhet og dårlig beskyttelse.

S K U M

Klumper og kruseduller.

Fyllmasse

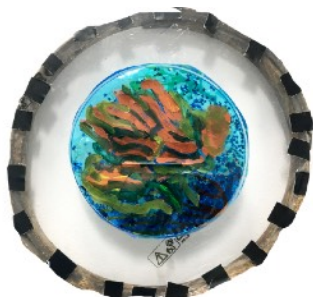
m e t o d e

Jeg arbeider intuitivt med materialer som finnes i de miljøene jeg oppholder meg i. I arbeid med et verk etterstreber jeg en tilstand av erkjennelse og intens tilstedeværelse. Jeg prøver å "slippe" betrakteren i meg for å unngå å dømme eller måle det jeg lager. Jeg er videre opptatt av fysiske fornemmelser og minnebilder, og jeg vil kjenne meg "sann" og "hel" i kroppen når jeg arbeider. Frykt, fortvilelse, håp og lek undersøkes mens jeg leter, samler, plundrer, setter sammen og viser frem. Jeg liker å løfte, bære, snekre og male; den fysiske utfoldelsen og slitenheten etter en lang arbeidsdag. Denne arbeidsformen gir meg en umiddelbarhet og fysisk spontanitet som er helt sentral i min praksis. Jeg er nyskjerrig og åpen i møte med alt av materialer og holder fast i en upresis og improvisert tilnærming. I et visningsrom handler det om å sette sammen de ulike komponentene; plasseringer og helhetlig verk er ikke en allerede planlagt komposisjon.

Det

vi

sanser

I løpet av masterstudiet på Kunstakademiet har jeg beveget meg mot en utvidelse av installasjonen. Arbeidet med skulpturelle objekter, visningssted og eventuelt lydbilde er en selvstendig og relativt introvert prosess, men når jeg først har etablert verket i rommet endrer jeg bevisst søkelys og fokuserer på det praksisfellesskapet som kan oppstå når publikum møtes i og rundt verket. På hvilken måte kan man bevege seg i rommet - sammen eller alene - og hvordan får publikum en performativ rolle når det utfolder seg som betrakter? Hva erfarer hver enkelt og hva erfarer vi sammen? Jeg ser på all handling i og rundt verket som en ytring og jeg er stadig mer opptatt av hva alle tilfører og fremfører sammen med meg. Selv opptrer eller deltar jeg gjerne i verket eller som en tidvis del av verket. Jeg kan da fungere som en mekler mellom objekt og betrakter (slik jeg gjorde i Temporary Memorials 2019) eller som en mer integrert del av arbeidet med en tydelig fysisk utfoldelse i rommet (slik jeg gjorde i Breath Im Seaking You 2020).

Jeg er interessert i det vi sanser - erfaringer - og jeg vil bidra til å stimulere og organisere sanseinntrykk i mine verk. Samtidig er jeg svært opptatt av å ikke legge føringer for persepsjon og tolkning, men jeg vil gjerne trigge nye oppfatninger og uttrykk/inntrykk av den virkeligheten vi er sammen i akkurat nå. Med taktilitet, visuell og sonisk stillstand eller bevegelse i rom og mellomrom vil jeg finne nye innganger og utganger. Jeg leter hele tiden etter et trygt sted å være; etter steder og mennesker som kan beskytte meg og som jeg kan beskytte. Arbeidene mine kan forhåpentligvis bidra til å romme og tåle personlige og kollektive traumer.

Videre kan jeg vise omsorg for objektene, og i den sammenheng synes jeg at det er spennende å sette tingenes verdi «på prøve». Blant materialene jeg bruker, eller som jeg oppbevarer og samler på i atelieret mitt, råder det et ganske subjektivt hierarki. En liten plast-del, et stort rør, gresstrå eller et slitent jernverktøy; alt (og alle) blir inkludert som viktige i mitt liv slik det forholder seg akkurat nå, og alt kan bidra til å realisere idéer om hva virkeligheten er.

Jeg er fortsatt opptatt av idéen om at såkalte low-fi materialer (lett tilgjengelige og gjenkjennelige) snakker til alle og at fraværet av "richness" kan undersøke sosial ulikhet, ressursfordeling og makt. Kunstneren Thomas Hirschhorn har noen interessante tanker rundt sitt repertoar av materialer som er nokså likt mitt eget. For Hirschhorn er materialene både et praktisk og et politisk valg. Arbeidene hans, ofte store romlige totalinstallasjoner, kan for eksempel bestå av papp, treverk, aluminiumsfolie, panteflasker og teip.

I et intervju fra 2016 beskriver Hirschhorn materialene på følgende måte, "They're materials that everyone in the world is familiar with; they're ordinary materials. You don't define their use in advance; they aren't loaded. There's no doubt, no mystery, no surplus-value" (2016). Jeg forholder meg også til såkalte "vanlige" materialer som alle gjenkjenner og som ikke er symboltunge eller typiske historiebærere, men i motsetning til Hirschhorn så opplever jeg at disse materialene allikevel fremstår som ladede. Kanskje fordi jeg har bygget opp et narrativ av verb og adjektiv rundt dem. Mangelen på "richness" og som enkeltstående objekter tatt ut av sin

åpenbare funksjonalitet (for eksempel trekkerør for ledninger) gjør at jeg tillegger slike materialer en slags sårbarhet. Denne sårbarheten; den nakne og åpne fremmedheten opplever jeg som godt egnet til representasjon og fortelling. Tomme og livløse materialer passer meg og mine nåtidige undersøkelser - som jeg liker å tenke at min kunst kan være både for meg selv og for de som betrakter eller "virker" i den.

Å

være

et

menneske

Hvordan skal jeg begynne å teipe sammen sårede mennesker eller blåse liv i de som er døde?

Skjule, lappe sammen, reparere.

Hvor skal jeg leke og hvor skal jeg skrike?

Den fysiske kroppen min vil utfolde seg å forløse tanker og følelser.

Jeg kan ikke endre historien, men fortiden kan spille en rolle i det jeg gjør nå.

Den *må* ikke gjøre det!

men den er så merkbar i meg at jeg vil bruke den til noe.

Samtidig er jeg her nå og jeg vil kjenne at jeg bruker tiden min

,og at jeg er åpen for det som skjer idag i dagene som kommer.

Å være et menneske handler

, for meg,

om å tåle livet.

Når jeg bruker teip er det for eksempel teip som om jeg finner en midlertidig og lite solid løsning på noe... Allikevel "insisterer" jeg på en bekreftelse - jeg mener jo uansett alvor! Jeg er kanskje interessert i å frembringe en følelse av vondt og ubehagelig, og jeg vil skape noe utrygt - som vi kan kjenne på sammen - i et "trygt" rom. Jeg kan oppleve en slik skaperprosess som noe språklig; som om jeg former ord gjennom noe annet enn bokstaver. En trøstende tale til noen (meg selv?) som trenger trygghet. Undersøkelsene er ikke ment som en terapeutisk prosess eller et forsøk på å finne noen endelige svar.

Vi er i verden som kropp. Kroppen er det vi opplever verden med. Og kroppen lyver ikke.

Mine ståsted

- verdier

og idealer

Jeg er en ung, men voksen hvit kvinne som har vokst opp i et rikt land med mange privilegier. Jeg kommer fra en stor og kjærlig familie og jeg har gode venner. Jeg har også opplevd å overleve en massakre (Utøya 22. juli 2011), noe som jeg i et retrospektiv kan se på som et brudd i min livsline. Jeg er fortsatt en privilegert kvinne, men jeg har med meg erfaringer som virker i hele meg. Opplevelsen gjør meg nødvendigvis ikke klokere, men den har gjort meg bevisst og sanseskarp og har gitt meg fysiske og sjelelige erfaringer som dødsfrykt og intens livsglede. Jeg er formet i et miljø med sosialistiske verdier som har preget hvordan vi har levd, hvordan vi har forholdt oss til verden, og hvordan vi snakker om andre mennesker.

Jeg er påvirket av min oppvekst, hvor jeg har blitt lært opp til at man skal si sin mening, og til å stå opp mot urettferdighet, mot rasistiske og homofobe ytringer og annen krenkende adferd. Dette sitter i min ryggrad. Samlet blir nok dette noe jeg - både bevisst og ubevisst - bruker i mitt arbeid. Angrepet den 22 juli var et angrep på meg, men det var også et angrep på **oss**. Det har blitt både et personlig og et kollektivt traume. Jeg var 15 år da dette skjedde i mitt liv med min kropp. Som ung voksen har det gjort at jeg har blitt stadig mer opptatt av hvordan vi kan forhindre utenforskap og hvordan vi kan fremme felleskap.

Høsten 2019, under kurset Here and Now, i regi av Kunstakademiet, fremførte jeg en stedsspesifik performance på Youngstorget i Oslo, Temporary Memorials. Det har vært mye debatt rundt minnesmerker i etterkant av terrorangrepet, 22 juli 2011. Tiden leger ikke alle sår, og de politiske og samfunnsmessige tendensene i vår tid, fortsetter å trigge følelsen av usikkerhet. Med denne performancen ønsket jeg å utfordre hva et minnesmerke kan være, samt å minne om hva vi lovte hverandre den gangen, nemlig åpenhet, toleranse samhold og kjærlighet. Og i forlengelse av det spørre: hva er egentlig et godt sted for refleksjon og bearbeidelse? Hva er for invaderende? Og hvordan bør et minnesmerke egentlig se ut? Kunstneren Jonas Dahlberg skulle lage et minnesmerke etter 22 juli, like ved øya, kalt Memory Wound.

Dette minnesmerke skulle være et åpnet sår i landskapet, et kutt i en odde. Men Memory Wound ble aldri realisert, fordi det ble for voldsomt og brutalt. Selv sier Dahlberg at han ville skape et slags tomrom. Videre sier han at "Mitt forslag til minnested på Sørbråten er altså et snitt eller et sår i naturen selv - et snitt som forsøker å gjenskape den fysiske opplevelsen av å ta bort noe, og som reflekterer over det plutselige og permanente tapet av de døde"(2018). Han skriver også at "et minnested som etterstreber at alle skal være enige, i stillhet, risikerer å forminske det som skjedde, og dermed bidra til at omstendighetene glemmes (2018)". Jeg har tenkt mye på Memory Wound, og har satt pris på Dahlsbergs kunstneriske tilnærming til et minnesmerke. I Temporary Memorials ønsket jeg å skape en kollektiv og temporær situasjon som overhodet ikke er som et varig kutt i landskapet, men som skulle gi rom til et oppmerksomt blikk; til utholdenhet og ansvar.

Jeg hadde tre grønne kasser med meditasjoner, følelser, kommentarer og minner. Jeg plasserte et og et objekt på bakken, med ulik intensitet. Et objekt kastet jeg hardt, et annet bærte jeg varsomt. Det som var viktig var at hver og en av disse små historiene skulle få fokus. Innimellom overleverte jeg et tilfeldig objekt til en betrakter, og den personen måtte da holde det, passe på det, for så å finne en plass til det på bakken blant de andre objektene. Kanskje ble dette en form for kollektiv omsorg.

I essayet språk og oppmerksomhet skriver litteraturviter og professor Toril Moi at "målet er å se det vanlige og det hverdagslige med et nytt blikk: å bruke oppmerksomheten til å oppdage det som ligger i dagen, men som vi likevel overser. Målet er også å utvikle evnen til å gripe det vanskelige med virkeligheten, det vi ellers lett hopper over, det vi egentlig verken orker eller har lyst til å bruke oppmerksomheten på" (2013, s.7). Å aktivere publikum på den måten Moi beskriver, var det jeg forsøkte i Temporary Memorials. Det var et forsøk på skjerpe oppmerksomheten til de som så på. Temporary Memorialss aktiverte publikum. Hvorfor ville jeg det? Jeg ønsket på en måte at vi alle skulle ta del i denne hendelsen sammen, at utlevering av objekter, hvordan folk beveget seg rundt, bøyde seg ned, studerte – at alt dette samlet sett dannet verket, og at objektene i selv, de små minnesmerkene dannet et temporært minnesmerke i byrommet. Objektene kunne fremstå som små og skjøre. På veien

til Youngstorget, da objektene var oppbevart i de grønne eskene, fikk de spor etter reisen. Plastelina, steiner, blader, spiker, papir, og trebiter.

Jeg må erkjenne at underveis i arbeidet med Temporary Memorials opplevde jeg at verket såvidt balanserte mellom hvordan ønsker å jobbe metodisk med intuitivitet og fri utfoldelse og behovet for å fortelle hva jeg har opplevd – farget med mine verdier og idealer. I denne performansen ble derfor nettopp denne problematikken – denne ambivalensen, dette med å finne en balanse mellom gitte verdier (klar intensjon) og spontanitet undersøkt.

Arbeidene mine lener seg uansett på et slags sosialpolitisk fundament. I sitt etterord til Jacques Rancieres bok *Sanselighetens estetikk* oppsummerer Anne Beate Maurseth noen av Rancieres tanker slik:

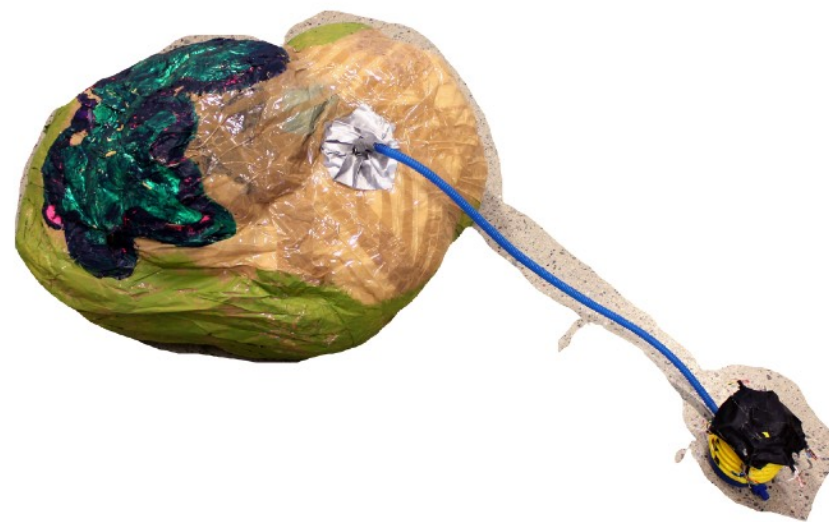
“Å bedrive politikk innebærer å fragmentere et etablert felleskap, sette spørsmålstegn ved dets orden. Politikk innebærer en omrokking av roller, funksjoner og henviste plasser. Slik kan man se, høre, føle, fornemme og delta i en verden på en annen måte enn man er vant til, og slik kan nye stemmer komme til uttrykk. Følgelig handler politikk om å skape relasjoner til det som kan sanses, og dermed om å redefinere det som er felles i et felleskap (...) Politikk er grunnleggende estetisk. Med et estetisk mener han ikke en refleksjon over kunstens vesen eller en refleksjon over det skjønne i sin alminnelighet, Ranciere refererer, trekker veksler på den greske etymologien til ordet estetikk som avledet av *aisthetikos* eller *aisthesis*, som betyr sansning eller kunnskap om det som har med sanselighet å gjøre. Politikk er estetisk, mener Ranciere, i den grad det politiske åpner opp for nye måter å se, høre, sanse og fornemme på. Politikk handler om å fordele, omdanne, rekofirguere våre sansninger i et felleskap, og dette er igjen med på å bestemme hvordan man lytter, snakker, og handler i dette felleskapet” (2012, s. 77).

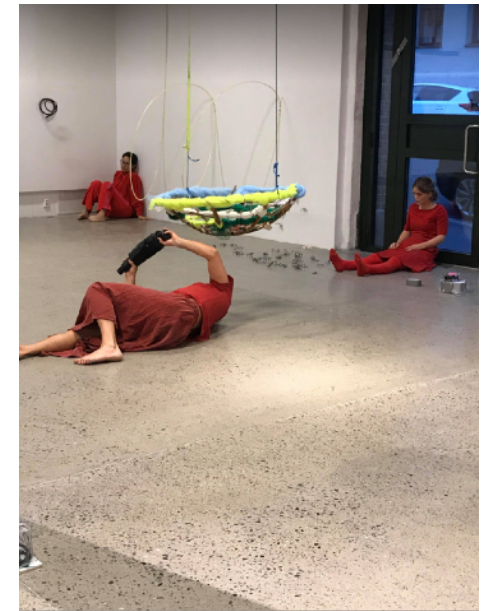
Dette er et syn på politikk som jeg trekkes mot. En stor del av min prosess handler om å foreta en omrokking, en organisering og sortering. Det handler om å prøve å finne en mening i det ulogiske og uforutsigbare som befinner seg i den verden vi lever i. I en tid bestående av en overbelastende og stadig eksponering av vonde nyhetsbilder, og en hyppig veksling mellom ironi og smerte, er det kanskje behov for å stoppe opp og fryse øyeblikket. Kanskje kan det å oppleve smerte og sorg og glede gjennom andre sanseintrykk som lyd, bevegelse og form bidra til dette? Kan møtet med mine arbeider gjøre betrakteren til et vitne?

I september i år, viste jeg utstillingen *Breath I'm Seeking you*. Gjennom en performance ville jeg formidle en higen etter pust. Rommet besto av objekter og skulpturelle elementer, et lydverk med min egen pust av ulik intensitet og opptak av lydene som objektene gav når de ble aktivert, samt åtte performere inkludert meg selv. Vi gikk i røde klær. Det var åtte "pustestasjoner", som hver og en av oss performere forholdt oss til. Her skulle vi samle på eller danne pust. Iblant beveget vi oss til et hjørne i rommet for å hvile og bare være. Publikum var innimellom nødt til å vike. Å forholde seg til det "pustende" objektet/ objektene skulle ikke bare være et problemfritt møte. Vi skulle lære å kjenne objektene, berøre dem, aktivere lyden i dem, og fysisk streve for å få luft eller for å pumpe dem opp. Et eksempel på strev kan være en oppblåsbar madrass koblet til en pumpe, men som var umulig å pumpe opp.

På forhånd, hadde jeg satt noen rammer for performerne som de skulle forholde seg til - det dreide seg blant annet om å rette all sin oppmerksomhet på "pustestasjonen" sin, og ikke møte betrakternes blikk. Toril Moi skriver: "Å være oppmerksom er å la virkeligheten gi gjenklang i oss. Oppmerksomhet er respons: svar, tilsvarende og ansvar." (moi). Performansen varte i en times tid, og en og en av performerne forsvant rolig ut av rommet. Om en ville delta videre på åpningen måtte en skifte til sine egne klær igjen.

Til tross for at jeg satte noen rammer for performerne, var de nokså frie til å improvisere innenfor rammen. Balansen mellom en viss ramme og ubundethet til å personliggjøre opptreden for den enkelte performer, syntes

jeg var interessant. Det gjorde at lydbildet og bevegelsene kunne ta andre former enn det jeg muligens hadde sett for meg. Rør og ledninger ble i dette prosjektet brukt som transformere av pust, fra en skulptur til mennesket og rommet. Teip ble brukt til å lappe "pusteholderne" sammen slik at ikke skulle lekke. Deler av veggene i rommet var dekket med isoporplater med spiker, et grep for å på en måte forsterke det "lite pustende". Isopor anvendes ofte som isolasjon, men er i bunn og grunn plastikk, og et lite organisk pustende materiale. Derfor syntes jeg det er spennende å jobbe med funnet isopor i flere av mine prosjekter.

Forsøk på
en
oppsummering

Ambivalensen er å stå i metoden - det spontane og intuitive, og det at jeg kjenner hvordan verdiene mine og idealene og politisk ståsted påvirker det jeg gjør. Jeg vil forestille og fremstille det som må til i mitt livsprosjekt og i min kunst. Jeg må tørre å erkjenne hvordan verdiene og idealene mine påvirker det jeg gjør - allikevel vil jeg begynne hver undersøkelse som jeg jeg aldri har undersøkt noe før.. Denne balansen mellom å være et samfunnsengasjert menneske og å ville være spontan, fri og intuitiv i uttrykket er viktig for meg. Hvor fri er jeg egentlig? I seg selv er dette tematikk som jeg vil fordype meg mer i.

Kildehenvisning

Moi, Tori, *Språk og Oppmerksomhet*. Oslo, H, Aschehough & Co, 2013

Ranciere, Jacques, *Sanselighetens politikk*, oversatt og med etterord av Anne Beate Maurseth. Oslo, Cappelen Damm, 2012

Jonas Dahlberg. NOTES ON A MEMORIAL. Den følgende teksten er manuset til Jonas Dahlbergs film Notes on a Memorial, 2018. Link: <https://www.oslobiennalen.no/app/uploads/2019/11/Jonas-Dahlberg-NOTES-ON-A-MEMORIAL.pdf>
18 nov. Kl 12.41

Artspace Editors. 2016. *Quality, No, Energy, Yes!* Thomas Hirschhorn on Why Confrontation Is Key When Making Art for the Public. Link: https://www.artspace.com/magazine/art_101/book_report/phaidon-thomas-hirschhorn-interview-54368 18.11.2016.